

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry pitää esitystä avoimen korkeakouluopintojen suorittamisoikeuksien laajentamista työttömille pistemäisenä toimenpiteenä. Nyt esitetyn muutoksen vaikuttavuus on erittäin pieni käyttäjämäärältään ja työllisyysvaikutuksiltaan. Suurimmalle osalle työttömistä ammatillisen koulutuksen vapauttaminen parantaisi mahdollisuuksia paljon tehokkaammin.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Esitetyt muutokset työttömyysturvalakiin on sinänsä yksinkertaiset ja selkeät. Työttömien opiskelun sääntely on kuitenkin vieläkin erittäin monimutkaista ja sekavaa ja nyt esitetyt muutokset eivät paranna asiaa. Moni työtön ei tiedä mahdollisuuksista tai ei uskalla aloittaa opintoja, koska pelkää menettävänsä työttömyysturvan. Työttömyysturvalla opiskelua koskevaan lainsäädäntöön pitää tehdä kokonaisuudistus. SAK:n lähtökohtana on, että kaikkien työttömien pitää saada opiskella vapaasti, kun täyttää työnhakijalle asetetut velvoitteet, kuten esimerkiksi aktiivisen työnhaun, sovitut tapaamiset ja muut sovitut palveluihin osallistuminen.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

-

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Kuten perusteluistakin käy ilmi, avoimen opintoja ovat hyödyntäneet suurimmaksi osaksi korkeakoulutetut ja tämän ei odoteta muuttuvan. Avoimen opinnot ovat lisäksi maksullisia, jotka rajoittavat pienituloisten työttömien mahdollisuuksia osallistua. Suurin osa työttömistä on kuitenkin toisen asteen koulutuksen tai pelkän perusasteen suorittaneita. Tälle ryhmälle ammatilliset opinnot olisivat luontevampia ja tehokkaampia.

Perusteluissa mainitaan lukkiutumisasikeus ilman mitään viitteitä tutkimukseen. Valmistelun aikana valmistelijat viittasivat, että lukkiutumisasikeus tulee tutkimukseen johtavista opinnoista. Käytännössä avoimen opinnot ovat samoja opintoja kuin tutkimukseen johtavat opinnot. Lisäksi lukkiutumisasikeus on todennäköisesti erilainen eri koulutustaustan omaavilla henkilöillä ja eri koulutusasteilla. Lisäksi mahdollinen lukkiutumisasikeus on vahvasti sidoksissa työllisyystilanteeseen. Jos avoimia työpaikkoja ei ole, niin silloin ei ole lukkiutumisasikeutustakaan.

Esityksen vaikutukset työllisyyteen ovat erittäin pienet. Useiden tutkimusten mukaan panostukset matalammin koulutettujen osaamisen kehittämiseen ovat tehokkaampia muun muassa työllistymisen kannalta. Nyt tämä sivutetaan perusteluissa kokonaan. Perusteluissa viitataan, että esitys parantaa perustuslaissa määriteltyä oikeutta koulutukseen ja yhdenvertaisuutta. Käytännössä esitys voi lisätä eriarvoisuutta, kun yksi koulutusmuoto nostetaan muiden yläpuolelle ilman asiallisia perusteita.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tulla myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidättekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

-

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Opintomaksut tulevat todennäköisesti nousemaan korkeakoulujen tiukan taloudellisen tilanteen takia, ei suoraan tämän esityksen takia. Se kuitenkin vaikuttaa suoraan siihen kenellä on mahdollisuus suorittaa opintoja.

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry